

ipsa per se nihil sit, quidquid autem illi esse est, a Deo sit, in ordine suo manens ipsius Dei præsentia vegetatur in mente atque conscientia. Itaque hoc bonum habet intimum. Quare superbia intumescere, hoc illi est in extima progredi, et, ut ita dicam, inanescere, quod est minus minusque esse. Progredi autem in extima, quid est aliud quam intima projicere, id est, longe a se facere Deum, non locorum spatio, sed mentis affectu?

XLI. Iste autem animæ appetitus est sub se habere alias animas, non pecorum, quas divino jure concessum est, sed rationales, id est, proximas suas, et sub eadem lege socias atque consortes. De his autem appetit operari anima superba, et tanto excellentior videtur hæc actio, quam illa de corporibus, quanto anima omnis omni corpore est melior. Sed operari de animis rationalibus, non per corpus, sed per se ipsum, solus Deus potest. Peccatorum tamen conditione fit, ut permittantur animæ de animis aliquid agere significando eas moventes per alterutra corpora, vel naturalibus signis, sicut est vultus vel nutus, vel placitis, sicut sunt verba. Nam et jubentes et suadentes signis agunt, et si quid est aliud præter jussionem et suasionem, quo animæ de animis vel cum animis aliquid agunt. Jure autem secutum est, ut quæ superbia cæteris excellere cupierunt, nec suis partibus atque corporibus sine difficultate et doloribus imperent, partim stultæ in se, partim mortalibus membris aggravatæ. Et his igitur numeris et motibus quibus animæ ad animas agunt, honores laudesque appetendo a perspectione puræ illius et sinceræ veritatis. Solus enim honorat Deus animam, beatam faciens in occulto coram se juste et pie viventem.

XLII. Motus igitur quos exerit anima de inhærentibus sibi et subditis animis, progressoribus illis sunt simi-

les : agit enim tanquam de corpore suo. Illi autem motus quos exerit, aggregare sibi aliquas vel subdere cupiens, in occursorum numero deputantur. Agit enim tanquam in sensibus id moliens, ut unum secum fiat, quod velut extrinsecus admovetur, et quod non potest repellatur. Et hos utrosque motus excipit memoria, et recordabiles facit, simili modo in phantasiis et phantasmatis actionem talium tumultuosissime exæstuans. Nec illi tanquam examinatores numeri desunt, qui sentiant quid in his actibus commode sive incommode moveatur, quos item sensuales appellare non pigeat, quia sensibilia signa sunt quibus hoc modo animæ ad animas agunt. His tot et tantis intentionibus anima implicata, quid mirum, si a contemplatione veritatis avertitur? Et quantum quidem ab his respirat, videt illam : sed quia nondum eas evicit, in illa manere non sinitur. Ex quo fit ut non simul habeat anima nosse in quibus consistendum sit, et posse consistere : sed numquid tu forte adversus hæc? D. Nihil est quod contradicere audeam.

CAPUT XIV.

Ad Dei amorem provocatur anima ex numerorum et ordinis ratione quam in rebus diligit.

XLIII. M. Quid ergo restat? An ut, quoniam sicut potuimus iniquationem et aggravationem animæ consideravimus, videamus quænam illi actio divinitus imperetur, qua purgata atque exonerata revolet ad quietem, et intret in gaudium Domini sui? D. Ita fiat. M. Quid me putas hinc diutius debere dicere, cum divinæ Scripturæ tot vo-

luminibus et tanta auctoritate et sanctitate præditis, nihil nobiscum aliud agant, nisi ut diligamus Deum et Dominum nostrum ex toto corde, ex tota anima, et ex tota mente: et diligamus proximum nostrum tanquam nosmetipsos? Ad hunc igitur finem si omnes illos humanæ actionis motus, numerosque referamus, sine dubitatione mundabimur: an aliud existimas? D. Nihil equidem aliud. Sed quam hoc auditu breve est, tam factu difficile atque arduum.

XLIV. M. Quid ergo facile est, an amare colores, et voces, et placentas, et rosas, et corpora leniter mollia? hæccine amare facile est animæ, in quibus nihil nisi æqualitatem ac similitudinem appetit, et paulo diligentius considerans, vix ejus extremam umbram vestigiumque cognoscit: et Deum amare difficile est, quem in quantum potest, adhuc saucia et sordida cogitans, nihil in eo inæquale, nihil sui dissimile, nihil disclusum locis, nihil variatum tempore suspicatur? An extruere moles ædificiorum, et hujuscemodi operibus delectat extendi, in quibus si numeri placent (non enim aliud invenio) quid in his æquale ac simile dicitur, quod non derideat ratio disciplinæ? Quod si ita est, cur ab illa verissima æqualitatis arce ad ista delabitur, et ruinis suis terrenas machinas erigit? Non hoc promissum est ab illo qui fallere ignorat. « Jugum enim meum, inquit, leve est. ¹ » Laboriosior est hujus mundi amor ². Quod enim in illo anima quærit, constantiam scilicet æternitatemque non invenit: quoniam rerum transitu completur infima pulchritudo, et quod in illa imitatur constantiam, a summo Deo per animam trajicitur: quoniam prior est species tantummodo tempore commutabilis, quam ea quæ et tempore et locis. Sicut itaque præceptum est animis a Domino quid diligant, ita per Joannem apostolum quid non diligant. « Nolite, inquit,

¹ Matt. xi, 30. — ² Retract. c. xi, n. 4.

» diligere mundum: quia omnia, quæ in mundo sunt, » concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum et » ambitio sæculi ¹. »

XLV. Sed qualis tibi homo videtur, qui omnes illos numeros qui sunt de corpore, et adversus passiones corporis, et qui ex his memoria continentur, non ad carnalem voluptatem, sed ad salutem tantum corporis refert: omnesque illos, qui de adjunctis animis operantur, vel qui ad adjungendas exeruntur, et qui ex his inhærent memoriæ, non ad superbam excellentiam suam, sed ad ipsarum animarum utilitatem redigit: illis etiam, qui in utroque genere quasi moderatores, exploratoresque cæterorum transeuntium in sensu præsentent, non ad superfluum vel perniciosam curiositatem, sed ad necessariam probationem vel improbationem utitur: nonne et istos omnes numeros agit, et nullis eorum laqueis implicatur? Quandoquidem et salutem corporis ut non impediatur eligit, et omnes eas actiones ad utilitatem proximi revocat, quem propter communis juris naturale vinculum tanquam se ipsum diligere jussus est. D. Magnum quemdam virum et vere humanissimum prædicas.

XLVI. M. Non igitur numeri, qui sunt infra rationem et in suo genere pulchri sunt, sed amor inferioris pulchritudinis animam polluit: quæ cum in illa non modo æqualitatem, de qua pro suscepto opere satis dictum est, sed etiam ordinem diligat, amisit ipsa ordinem suum; nec tamen excessit ordinem rerum, quandoquidem ibi est et ita est, ubi esse et quomodo esse tales, ordinatissimum est. Aliud enim est tenere ordinem, aliud ordine teneri. Tenet ordinem, se ipsa tota diligens quod supra se est, id est Deum, socias autem animas tanquam se ipsam. Hac quippe dilectionis virtute inferiora ordinat, nec ab infe-

¹ 1. Joan. n, 25.

rioribus sordidatur. Quod autem illam sordidat, non est malum; quia etiam corpus creatura Dei est, et specie sua quamvis infima decoratur, sed præ animæ dignitate contemnitur: sicuti auri dignitas, etiam purgatissimi argenti commixtione sordescit. Quapropter quicumque de nostra quoque pœnali mortalitate numeri facti sunt, non eos abdicemus a fabricatione divinæ providentiæ, cum sint in genere suo pulchri: neque amemus eos, ut quasi perfruendo talibus beati efficiamur. His etenim, quoniam temporales sunt, tanquam tabula in fluctibus, neque abjiciendo quasi onerosos, neque amplectendo quasi fundatos, sed bene utendo carebimus. A dilectione autem proximi tanta quanta præcipitur, certissimus gradus fit nobis, ut inhæreamus Deo, et non teneamur tantum ordinatione illius, sed nostrum etiam ordinem inconcussum certumque teneamus.

XLVII. An fortasse ordinem non diligit anima illis etiam numeris sensualibus attestantibus? Unde ergo primus pes est pyrrhichius, secundus iambus, tertius trochæus, et deinceps cæteri? Sed jure hoc dixeris rationem potius secutam esse, non sensum. Quid itaque, illud nonne sensualibus numeris dandum est, quod cum tantum temporis occupent, verbi gratia, octo longæ syllabæ, quantum sedecim breves, in eodem spatio breves longis potius misceri expectant? De quo sensu cum ratio judicat, et ei proceleumatici pedes esse æquales spondeis pedibus renuntiantur, nihil aliud hic valere invenit, quam ordinationis potentiam, quia nec longæ syllabæ nisi brevium comparatione longæ sunt, nec breves rursus breves sunt nisi comparatione longarum: ideoque iambicus versus quamlibet productius pronuntiat, non amissa regula simpli et dupli, nec nomen amittit: at ille versus qui pyrrhichius pedibus constat, paulatim addita pronuntiandi mora, fit repenti

spondiacus, si non grammaticam, sed musicam consulas. At vero si dactylicus aut anapæsticus sit, quoniam longæ mixtarum brevium comparatione sentiuntur, qualibet mora pronuntietur, servat nomen suum. Quid additamenta semipedum non eadem lege in capite qua in fine servanda, nec omnia quamvis ad eundem plausum coaptentur, adhibenda; quid duarum aliquando brevium, potius quam unius longæ in fine positio, nonne ipso sensu modificantur? Nec in his æqualitatis numerus, cui nihil deperit, sive illud sive, aliud sit, sed ordinis vinculum reperitur. Longum est percurrere cætera ad eandem vim pertinentia in numeris temporum. Sed nempe etiam formas visibiles sensus ipse aspernatur, aut pronas contra quam decet, aut capite deorsum, et similia, in quibus non inæqualitas, manente partium parilitate, sed perversitas improbatur. Postremo in omnibus sensibus et operibus nostris, cum insolita pleraque, et ob hoc injocunda, quibusdam gradibus appetitui nostro conciliamus, et ea primo tolerabiliter, deinde libenter accipimus, nonne ordine conteximus voluptatem, et nisi priora mediis et media postremis concorditer nexa sint, abhorremus?

XLVIII. Quamobrem neque in voluptate carnali, neque in honoribus et laudibus hominum, neque in eorum exploratione, quæ forinsecus corpus attingunt, nostra gaudia collochemus, habentes in intimo Deum, ubi certum est et incommutabile omne quod amamus. Ita fit, ut et cum adsunt hæc temporalia, non tamen eis implicemur, et sine sensu doloris quæ extra corpus sunt, absint: ipsum autem corpus, aut nullo, aut non gravi sensu doloris adimat, et reformandum naturæ suæ morte reddatur. Attentio namque animæ ad corporis partem inquieta negotia contrahit, et universali lege neglecta privati cujusdam operis amor, quod ipsum tamen ab universitate, quam

Deus regit, non potest alienari. Itaque subditur legibus qui non amat leges.

CAPUT XV.

Corporales numeros post resurrectionem aget anima quiete. — Virtutes quatuor quibus hic anima perficitur.

XLIX. SED si de rebus incorporeis et eodem modo se semper habentibus, plerumque attentissime cogitantes, si quos forte illo tempore agimus numeros temporales in quolibet corporis motu, facili sane atque usitatissimo, sive deambulantes, sive psallentes, prorsus nobis ignorantibus transeunt, quamvis nobis non agentibus nulli essent : si denique in ipsis nostris inanibus phantasmatibus cum occupati sumus, similiter ista prætereunt agentibus nec sentientibus nobis : quanto magis quantoque constantius, « Cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem¹, » id est, ut hoc idem planius eloquar, cum Deus vivificaverit mortalia corpora nostra, sicut Apostolus dicit, « Propter spiritum manentem in nobis² : » quanto ergo tunc magis in unum Deum et perspicuam intenti veritatem, ut dictum est, « Facie ad faciem, » numeros quibus agimus corpora nulla inquietudine sentiemus, et gaudebimus : nisi forte credendum est animam, cum de iis, quæ per ipsam bona sunt, gaudere possit, de iis, ex quibus ipsa bona est, non posse gaudere.

L. Sed hæc actio qua sese anima, opitulante Deo et

¹ I Cor. xv, 54. — ² Rom. viii, 11.

Domino suo, ab amore inferioris pulchritudinis extrahit, debellans atque interficiens adversus se militantem consuetudinem suam, ea victoria triumphatura in semetipsa de potestatibus aëris hujus, quibus invidentibus et præpedire cupientibus, evolat ad suam stabilitatem et firmamentum Deum, nonne tibi videtur ea esse virtus, quæ temperantia dicitur? D. Agnosco et intelligo. M. Quid porro, cum in hoc itinere proficit, jam æterna gaudia præsentientem ac pene prehendentem, num amissio rerum temporalium, aut mors ulla deterret jam valentem dicere infirmioribus sociis : « Bonum est mihi dissolvi, et esse cum Christo : » manere autem in carne, necessarium propter vos¹. » D. Sic existimo. M. At ista ejus affectio, qua nullas adversitates mortemve formidat, quid aliud quam fortitudo dicenda est? D. Et hoc agnosco. M. Jamvero ipsa ejus ordinatio, qua nulli servit nisi uni Deo, nulli coæquari nisi purissimis animis, nulli dominari appetit nisi naturæ bestiali atque corporeæ, quæ tandem virtus tibi esse videtur? D. Quis non intelligat hanc esse justitiam? M. Recte intelligis.

CAPUT XVI.

De quatuor virtutibus, an et quomodo sint in beatis.

LI. SED illud jam quæro, cum prudentiam superius eam esse constiterit inter nos, qua intelligit anima, ubi ei consistendum sit, quo sese attollit per temperantiam, id est, conversionem amoris in Deum, quæ charitas dicitur, et aversionem ab hoc sæculo, quam etiam fortitudo et

¹ Philip. i, 23.

justitia comitantur, utrum existimes, cum ad suæ dilectionis et conatus fructum perfecta sanctificatione pervenerit, perfecta etiam vivificatione illa corporis sui, et deletis de memoria phantasmatum turbis, apud Deum ipsum solo Deo vivere coeperit, cum impletum fuerit, quod divinitus nobis hoc modo promittitur. « Dilectissimi, nunc filii Dei » sumus, et nondum apparuit quid erimus. Scimus quia » cum apparuerit, similes illi erimus, quoniam videbimus » eum sicuti est¹. » Quæro ergo, utrum existimes has ibi virtutes, quas commemoravimus, etiam tunc futuras? D. Non video, cum adversa præterierint, quibus oblucatur, quomodo aut prudentia ibi esse possit, quæ non eligit quid sequatur nisi in adversis; aut temperantia, quæ amorem non avertit nisi ab adversis; aut fortitudo, quæ non tolerat nisi adversa; aut justitia, quæ non appetit æquari beatissimis animis, et inferiori naturæ dominari, nisi in adversis, id est, nondum assecuta id ipsum quod appetit.

LII. M. Non usquequaque absurda est responsio tua, et quibusdam doctis visum hoc esse, non nego. Sed ego consulens libros, quos nulla antecellit auctoritas, ita invenio dictum esse; « Gustate et videte, quoniam suavis est » Dominus². » Quod apostolus etiam Petrus sic interposuit: « Si tamen gustatis, quoniam suavis est Dominus³. » Hoc esse arbitror quod agitur in his virtutibus, quæ ipsa conversione animam purgant. Non enim amor temporalium rerum expugnaretur, nisi aliqua suavitate æternarum. Ubi autem ventum fuerit ad illud quod canitur: « Filii » autem hominum sub tegmine alarum tuarum spera- » bunt. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente » voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te est fons » vitæ⁴: » non jam gustatu suavem fore Dominum di-

¹ I Joan. III, 2. — ² Psal. XXXIII, 9. — ³ I Petr. II, 3. — ⁴ Psal. XXXV, 8-10.

cit; sed vides quæ inundatio et affluentia prædicetur fontis æterni; quam etiam ebrietas quædam consequitur: quo nomine mihi videtur mirabiliter significari oblivio illa sæcularium vanitatum atque phantasmatum. Contextit deinde cætera, et dicit: « In lumine tuo videbimus lu- » men. Prærende misericordiam tuam scientibus te¹. In » lumine, » scilicet in Christo accipiendum, qui Sapiencia Dei est, et lumen totiens appellatur. Ubi ergo dicitur, « Videbimus, » et « Scientibus te, » negari non potest futuram ibi esse prudentiam. An videri verum bonum animæ et sciri potest, ubi nulla prudentia est? D. Jam intelligo.

LIII. M. Quid, recti corde possunt esse sine justitia? D. Recognosco isto nomine crebrius significari justitiam. M. Quid ergo admonet aliud Propheta idem consequenter, cum canit: « Et justitiam tuam iis qui recto sunt corde²? » D. Manifestum est. M. Age deinceps, recordare, si placet, satis nos superius tractasse, superbia labi animam ad actiones quasdam potestatis suæ, et universali lege neglecta in agenda quædam privata cecidisse, quod dicitur apostatare a Deo. D. Memini vero. M. Cum ergo id agit ne ulterius id delectet aliquando, nonne tibi videtur amorem suum figere in Deo, et ab omni inquinamento temperatissime et castissime et securissime vivere? D. Videtur sane. M. Vide etiam quemadmodum id quoque adjungat Propheta dicens: « Non veniat mihi pes superbæ³. » Pedem enim appellans discessum ipsum lapsumve significat, a quo anima temperando inhærens Deo vivit in æternum. D. Accipio et sequor.

LIV. M. Restat igitur fortitudo. Sed ut temperantia contra lapsum, qui est in libera voluntate, sic fortitudo contra vim valet, qua etiam cogi quis potest, si minus fortis sit ad ea quibus evertatur, et miserrimus jaceat. Hæc

¹ Psal. XXXV, 10, 11. — ² Ibid. — ³ Ibid. 12.

autem vis decenter in Scripturis manus nomine significari solet. Qui porro hanc vim nisi peccatores conantur inferre? Quod tunc per idipsum communitur anima, et custoditur firmamento Dei, ut hoc illi nullo modo undecumque possit accidere, potentiam quamdam stabilem, et, ut ita dicam, impassibilem gerit, quæ, nisi quid tibi displicet, recte fortitudo nominatur, et eam dici arbitror cum adjungitur: « Neque manus peccatorum dimoveat me¹. »

LV. Sed sive hoc, sive aliud in his verbis intelligendum sit, tu negabis in illa perfectione ac beatitate animam constitutam, et conspiciere veritatem, et immaculatam manere et nihil molestiæ pati posse, et uni Deo subdi, cæteris vero supereminere naturis? D. Imo aliter eam perfectissimam et beatissimam esse posse non video. M. Hæc ergo contemplatio, sanctificatio, impassibilitas, ordinatio ejus, aut illæ sunt quatuor virtutes perfectæ atque consummatæ, aut ne de nominibus cum res convenient, frustra laboremus, pro istis virtutibus, quibus constituta in laboribus utitur anima, tales quædam potentiæ in æterna ei vita sperandæ sunt.

~~~~~

CAPUT XVII.

Quod peccatrix anima numeros agat, et numeris agatur. — Conclusio operis.

LVI. Nos tantum meminerimus, quod ad susceptam præsentem disputationem maxime pertinet, id agi per providentiam Dei, per quam cuncta creavit et regit, ut etiam peccatrix et ærumnosa anima numeris agatur, et

¹ Psal. xxxv, 12.

numeros agat usque ad infimam carnis corruptionem: qui certe numeri minus minusque pulchri esse possunt, penitus vero carere pulchritudine non possunt. Deus autem summe bonus, et summe justus, nulli invidet pulchritudini, quæ sive damnatione animæ, sive regressione, sive permansione fabricatur. Numerus autem et ab uno incipit, et æqualitate ac similitudine pulcher est, et ordine copulatur. Quamobrem quisquis fatetur nullam esse naturam, quæ non ut sit quidquid est, appetat unitatem, sui que similis in quantum potest esse conetur, atque ordinem proprium vel locis vel temporibus, vel in corpore quodam libramento salutem suam teneat: debet fateri ab uno principio per æqualem illi ac similem speciem divitiis bonitatis ejus, qua inter se unum et de uno unum charissima, ut ita dicam, charitate junguntur, omnia facta esse atque condita quæcumque sunt, in quantumcumque sunt.

LVII. Quare ille versus a nobis propositus, *Deus creator omnium* non solum auribus sono numeroso, sed multo magis est animæ sententiæ sanitate et veritate gratissimus. Nisi forte movet te tarditas eorum, ut mitius loquar, qui negant de nihilo fieri posse aliquid, cum id omnipotens Deus fecisse dicatur. An vero faber potest rationabilibus numeris, qui sunt in arte ejus, sensuales numeros, qui sunt in consuetudine ejus, operari; et sensualibus numeris progressores illos, quibus membra in operando movet, ad quos jam intervalla temporum pertinent, et his rursus formas visibiles de ligno fabricari, locorum intervallis numerosas; et rerum natura Dei nutibus serviens, ipsum lignum de terra et cæteris elementis facere non potest; et ipsa extrema non poterat de nullo (5)? Imo et arboris locales numeros, temporales numeri antecedant necesse est. Nullum est enim stirpium genus

quod non certis pro suo semine dimensionibus temporum et coalescat, et germinet, et in auras emicet, et folia explicet, et roboretur, et sive fructum, sive ipsius ligni occultissimis numeris vim rursus seminis referat: quanto magis animalium corpora, in quibus intervalla membrorum numerosam parilitatem multo magis aspectibus offerunt? An ista de elementis fieri possunt, et ipsa elementa non potuerunt fieri de nihilo? Quasi vero quidquam sit in eis vilius et abjectius quam terra est. Quæ primo generalem speciem corporis habet, in qua unitas quædam et numeri et ordo esse convincitur. Namque ab aliqua impertili nota in longitudinem necesse est porrigitur quælibet ejus quantumvis parva particula, tertiam latitudinem sumat, et quartam altitudinem qua corpus impletur. Unde ergo iste a primo usque ad quartum progressionis modus? Unde et æqualitas quoque partium, quæ in longitudine et latitudine et altitudine reperitur? Unde conrationalitas quædam (ita enim malui analogiam vocare) ut quam rationem habet longitudo ad impertilem notam, eandem latitudo ad longitudinem, et ad latitudinem habeat altitudo? Unde quæso ista, nisi ab illo summo atque æterno principatu numerorum et similitudinis et æqualitatis et ordinis veniunt? Atqui hæc si terræ ademeris, nihil erit. Quocirca omnipotens Deus terram fecit, et de nihilo terra facta est.

LVIII. Quid porro, ipsa species, qua item a cæteris elementis terra discernitur, nonne et unum aliquid quantum accepit ostendat, et nulla pars ejus a toto est dissimilis, et earundem partium connexionem atque concordiam suo genere saluberrimam sedem infimam tenet? Cui superfunditur aquarum natura, nitens et ipsa ad unitatem, speciosior et perlucidior propter majorem similitudinem partium, et custodiens locum ordinis et salutis suæ. Quid

de aëris natura dicam, multo faciliore complexu ad unitatem nitente, et tanto speciosiore aquis, quam illæ terris sunt, tantoque superiore ad salutem? Quid de cœli supremo ambitu, quo tota universitas visibilium corporum terminatur, et summa in hoc genere species, ac saluberrima loci excellentia? Ista certe omnia, quæ carnalis sensus ministerio numeramus, et quæcumque in eis sunt, locales numeros, qui videntur esse in aliquo statu, nisi præcedentibus intimis et in silentio temporalibus numeris, qui sunt in motu, nec accipere illos possunt, nec habere. Illos itidem temporum intervallis agiles præcedit et modificat vitalis motus, serviens Domino rerum omnium, non temporalia habens digesta intervalla numerorum suorum, sed tempora ministrante potentia¹, supra quam rationales et intellectuales numeri beatarum animarum atque sanctarum, legem ipsam Dei, sine qua folium de arbore non cadit, et cui nostri capilli numerati sunt, nulla interposita natura excipientes, usque ad terrena et inferna jura transmittunt.

LIX. Quæ potui et sicut potui de tantis tantillus tecum contuli. Sermonem autem hunc nostrum mandatum literis si qui legunt, sciant multo infirmioribus hæc esse scripta, quam sunt illi qui unius summi Dei consubstantialem et incommutabilem Trinitatem, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia duorum Testamentorum auctoritatem secuti venerantur et colunt eam credendo, sperando et diligendo. Hi enim non scintillantibus humanis ratiocinationibus, sed validissimo et flagrantissimo charitatis igne purgantur. Nos autem dum negligendos esse non existimamus, quos hæretici rationis et scientiæ fallaci pollicitatione decipiunt, tardius incedimus, consideratione ipsarum viarum, quam sancti viri, qui eas volando

¹ 1 Retract. c. 1, n. 4.

non dignantur attendere. Quod tamen facere non aude-
remus, nisi multos pios Ecclesiae catholicae matris optimae
filios, qui puerilibus studiis loquendi ac disserendi facultatem
quantum satis est consecuti essent, eadem refel-
lendorum haereticorum necessitate fecisse videremus.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE MAGISTRO.

LIBER UNUS¹.

IN QUO DE VERBORUM VI ATQUE OFFICIO DISPUTATUR COPIOSE, QUO DEMUM NON VER-
BIS QUAE FORIS HOMO PERSONAT, SED AETerna VERITATE INTUS DOCENTE SCIENTIAM
RERUM OBTINERI EVINCATUR.

CAPUT I.

Locutio ad quid instituta.

I. Quid tibi videmur efficere velle, cum loquimur?
ADEODATUS (6). Quantum quidem mihi nunc occurrit,
aut docere aut discere. AUGUSTINUS. Unum horum video
et assentior: nam loquendo nos docere velle manifestum
est; discere autem quomodo? AD. Quo tandem censes,
nisi cum interrogamus? AUG. Etiam tunc nihil aliud quam
docere nos velle intelligo. Nam quaero abs te, utrum ob
aliam causam interrogas, nisi ut eum, quem interrogas,
doceas quid velis? AD. Verum dicis. AUG. Vides ergo jam
nihil nos locutione, nisi ut doceamus appetere. AD. Non
plane video: nam si nihil est aliud loqui quam verba

¹ Scriptus circiter an. Chr. 389. — Vide *Retract.* lib. 1, cap. 12.